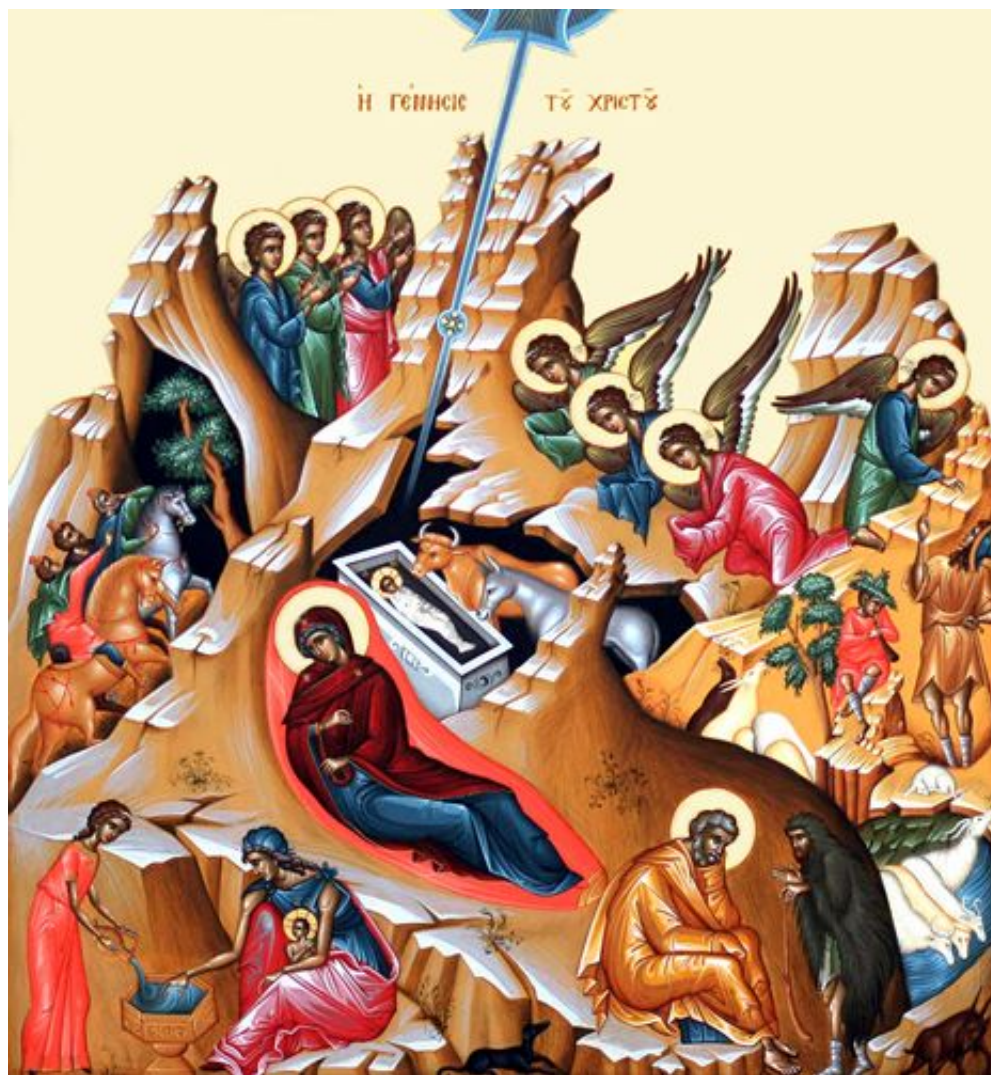

Χριστούγεννα: ας κεραστούμε με οίνο ρωμαίικο

Γράφει ο Δημήτρης Νατσιός (Δάσκαλος - Κιλκίς)

του Χριστού

Η εικόνα της Γεννήσεως

«Την 20^η Ιουλίου 1821 συνέτρωγαν ο Δημήτριος Υψηλάντης και ο Κολοκοτρώνης στους ίσκιους των δέντρων του Άστρους. Γίδα ψητή στρωμένη σε φύλλα, ασκί με ρετσινόκρασο, μισό φλασκί για ποτήρι και μαύρο ψωμί ήταν η ετοιμασία του γεύματος. Όταν εκάθησαν, κόβοντας ο Κολοκοτρώνης το ψητό με τα χέρια του, είπε στον Υψηλάντη: “Αυτά είναι τα χρυσά πιρούνια και τα χρυσά μαχαίρια της Ελλάδας, και αυτό το ρετσινάτο είναι τα πολύτιμα κρασιά της”. Άρεσε στον φιλόπατρυν Υψηλάντην το γέυμα του Κολοκοτρώνη, επειδή εννόησε το πνεύμα του. Ήθελε να τον προλάβει ο Κολοκοτρώνης με μάθημα, αυτόν αναθρεμμένον με όλην την πολυτέλειαν της ευζωίας, και να του εικονίσει τας δεινοπαθείας του ελληνικού αγώνος».

Ωραία εικόνα! Κερνά ο Γέρος του Μοριά, τον φιλόπατρην Υψηλάντη, τα πολύτιμα κρασιά της Ελλάδος, που είναι η απλότητα και η ολιγόδεια. Ας κεράσουμε, τούτες τις ημέρες, κι εμείς από αυτόν τον ρωμαίικο οίνο, το ρετσινάτο του Κολοκοτρώνη.

Και ας γιορτάσουμε διότι «βίος ανεόρταστος μακριά οδός απανδόκευτος», έλεγαν οι αρχαίοι. Οι γιορτές είναι σαν τα πανδοχεία που αναπαύουν τους κουρασμένους ταξιδιώτες. Τα Χριστούγεννα, που αυτές τις μέρες γιορτάζουμε, «χαίρει η φύσις όλη», χαίρονται και οι άνθρωποι. Μία κατ' εξοχήν οικογενειακή γιορτή. Τα τελευταία μόνο χρόνια αντί για οικογενειακές συνάξεις, έχουμε αποδράσεις σε ειδυλλιακά θέρετρα. Αντί οι οικογένειες να ενώνονται, διαλύονται. Θα στηθεί, λοιπόν, το μεγαλοπρεπές χριστουγεννιάτικο τραπέζι, με τα χοιρινά και τα λοιπά εκλεκτά κρεατικά, θα λησμονηθεί πάραυτα ο κόπος της νηστείας. Εξέχουσα θέση στο τραπέζι έχει όμως ο οίνος, για τον οποίο θα κάνουμε μερικές ετυμολογικές ...περιπολίες.

Μία αναδρομή σ' ένα συμπόσιο (συν+πόσις), μια γιορτή των αρχαίων Ελλήνων, θα μας πείσει ότι πράγματι είμαστε απόγονοί τους.

Κατ' αρχήν το συμπόσιο περιλάμβανε δύο αυτοτελή μέρη: το δείπνον και το πότον. Το πρώτο, κατά το οποίο οι συνδαιτημόνες ικανοποιούσαν την πείνα τους, διαρκούσε λίγο και αποτελούσε, κατά κάποιο τρόπο, την προετοιμασία για τον πότο, που ακολουθούσε. Το συμπόσιο δεν γινόταν μόνο για φαγοπότι, αλλά κυρίως για να συζητηθούν σοβαρά θέματα. Για τους αρχαίους ίσχυε το ρητό: «η άνευ λόγων τράπεζα ουδέν φάτνης διαφέρει», δηλαδή, το να τρώει κανείς χωρίς να συζητά, δεν έχει καμία διαφορά από το φαγητό των ζώων. Η αντίληψη αυτή έρχεται βέβαια σε πλήρη αντίθεση με την σημερινή προτροπή των μανάδων στα παιδιά τους «όταν τρώμε δεν μιλάμε και το φαγητό κοιτάμε». Ας γνωρίζουν οι μητέρες ότι έτσι πηγαίνουν κόντρα στην... φύση του Έλληνα. Για να διαρκέσει όμως το συμπόσιο και για να αποφευχθούν, λόγω μέθης, φιλονικίες και ασυναρτησίες από τους συμποσιαστές, οι αρχαίοι έπιναν τον οίνο «κεκαρμένον δι' ύδατος». Ανακάτευαν, δηλαδή, τον οίνο με ζεστό νερό τον χειμώνα ή παγωμένο το καλοκαίρι.

Η κράσις του οίνου γινόταν μέσα σε ειδικά αγγεία, τους κρατήρες. Όλοι αυτοί οι όροι προέρχονται από το αρχαίο ρήμα κεράννυμι, που σημαίνει αναμειγνύω. Ουδέποτε λοιπόν έπιναν, τον οίνο άκρατον. Το ακρατοποτείν εθεωρείτο γενικώς αξιόμειμπτη κατάχρηση. Μάλιστα ο μεγάλος Αθηναίος σοφός και νομοθέτης Σόλων όρισε: «εν τοις συμποσίοις μη πίνειν άκρατον τον οίνον». Από το ίδιο ρήμα, «το κεράννυμι», προέρχεται και η νεοελληνική λέξη κρασί, που αντικατέστησε στα χρόνια της αυτοκρατορίας της Νέας Ρώμης-Κωνσταντινουπόλεως, την αρχική λέξη, οίνος. Η διαδικασία της αλλαγής, δεν μας είναι σαφής. Μερικοί υποθέτουν ότι προήλθε από την καθημερινή εντολή που ακουγόταν στα καπηλειά: «δώσ' μοι κράσιν οίνου», που συγκόπηκε σε «δώσ' μοι κράσιν» και τελικά «δώσ' μοι κρασί». Άλλοι θεωρούν πιθανότερη την υποκατάσταση της λέξης οίνος από τη λέξη κρασί, με παρότρυνση της εκκλησίας.

Ο οίνος χρησιμοποιείται στη Θεία Ευχαριστία, το κρασί –ως λέξη- για τα υπόλοιπα του βίου. Άλλωστε κάτι ανάλογο θα πρέπει να συνέβη και με τη λέξη ύδωρ που αντικαταστάθηκε από τη λέξη νερό. Αρχικά έλεγαν «δώσ' μοι νεαρόν ύδωρ», έπειτα «δώσ' μοι νεαρόν», και τελικά δώσε μου νερόν (με συγκοπή). Η λέξη νεαρός σημαίνει δροσερός, φρέσκος. Από την ίδια ρίζα κερ- του ρήματος κεράννυμι, προέρχεται και το νεοελληνικό ρήμα κερνάω-ώ, που ενώ αρχικά είχε τη σημασία του προσφέρω κρασί, κατόπιν η έννοιά του διευρύνθηκε για κάθε είδους προσφορά.

Τα αγγεία, τώρα, του πότου, τα ποτήρια (από κει προέρχεται η λέξη) διακρίνονταν σε: αγγεία μεταφοράς και αποθήκευσης του κρασιού (πίθοι, αμφορείς και στάμνοι, εξού και η σημερινή στάμνα), σε αγγεία ανάμειξης του με νερό και ψύξης του (κρατήρες, ψυκτήρες), σε αγγεία σερβιρίσματος (οινοχόες, και στα ελληνιστικά χρόνια, λάγυνοι εξού και το σημερινό λαγήνι), και σε αγγεία πόσεως (ποτήρια, κύλικες). Οι ονομασίες που έπαιρναν τα μέρη των αγγείων (χείλος, στόμιο, λαιμός, σώμα, ωτία=λαβές) φέρνουν στο νου μας τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της αρχαίας ελληνικής τέχνης, αλλά και ολόκληρης της κοινωνίας, που είναι φανερός ακόμη και σε απλά

καθημερινά δημιουργήματα. Ο οίνος, λοιπόν, το κρασί, που ευφραίνει καρδιές, ο παυσίπονος και παυσίλυπος οίνος, ο ελευθερωτής του πνεύματος, η πηγή έμπνευσης των τεχνών, του θεάτρου και της φιλοσοφίας, έχει αυτές τις ημέρες κυρίαρχη θέση. Προσοχή όμως στις ακρατοποσίες, που κάνουν τον άνθρωπο ακράτητο και ασυγκράτητο. «Οίνος και γυναίκες αποστήσουσιν συνετούς», το κρασί και οι γυναίκες καταστρέφουν τους συνετούς, λέει η Αγία Γραφή, Χρόνια πολλά σε όλους τους συνδαιτημόνες και... «παιδες θραύσατε τας κύλικας», παιδιά σπάστε τα ποτήρια. (Και το έθιμο του σπασίματος πάνω στο γλέντι, λαμπρό ελάττωμα, αρχαία κληρονομιά είναι).

Και ας γιορτάσουμε ρωμαίικα, όπως μας συμβουλεύει ο Φώτης Κόντογλου.

«Αδέλφια μου. Φυλάξτε τα ελληνικά συνήθεια μας, γιορτάστε όπως γιορτάζανε οι πατεράδες σας, και μη ξεγελιώσατε με α ξένα κι άνοστα πυροτεχνήματα. Οι δικές μας οι γιορτές αδελφώνουν τους ανθρώπους, τους ενώνει η αγάπη του Χριστού. Μην κάνετε επιδείξεις. “Ευφράνθητε εορτάζοντες”. Ακούστε τι λένε τα παιδάκια που λένε τα κάλαντα: “Και βάλετε τα ρούχα σας, εύμορφα ενδυθήτε, στην εκκλησίαν τρέξετε, με προθυμίαν μπήτε, ν’ ακούσετε με προσοχήν όλην την υμνωδίαν, και με πολλήν ευλάβειαν την θείαν λειτουργίαν. Και πάλιν σαν γυρίσετε εις το αρχοντικόν σας, ευθύς τραπέζι στρώσετε, βάλτε το φαγητόν σας. Και τον σταυρόν σας κάνετε, γευθήτε, ευφρανθήτε. Δώστε και κανενός φτωχού όστις να υστερήται”. Αθάνατη ελληνική φυλή! Φτωχή μα αρχοντομαθημένη, βασανισμένη, μα χαρούμενη και καλόκαρδη περισσότερο από τους ευτυχισμένους της γης, που τους μαράζωσε η καλοπέραση.

Ναι, αδερφοί μου Έλληνες, χαίρετε μαζί με κείνους που χαίρουνται και κλαίτε μαζί με κείνους που κλαίνε. Αυτή είναι η παραγγελία του Χριστού, και σ’ αυτή μονάχα θα βρήτε ανακούφιση. Δίνετε στους άλλους απ’ ό,τι έχετε. Το παραπάνω απ’ ό,τι έχει κανένας ανάγκη, το κλέβει από τον άλλον. “Μακάριον το δίδοναι μάλλον, ή λαμβάνειν».

Καλά κι ευλογημένα Χριστούγεννα, αδελφοί!

21.12.2015

Πηγή: www.antibaro.gr/